

ЕВРОПСКИ УНИВЕРЗИТЕТ БРЧКО ДИСТРИКТ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ

РАЗРЕДНА НАСТАВА

ЕГЗЕМПЛАРНА НАСТАВА У ОБРАДИ БАЈКЕ
ДИПЛОМСКИ РАД

Ментор:

Проф.др Драго Тешановић

Студент:

Далиборка Калајџић

154/14-РНО

Брчко, јул 2015. Године

САДРЖАЈ

1.0. УВОД	4
2.0. ДЕФИНИСАЊЕ ОСНОВНИХ ПОЈМОВА	6
2.1. НАСТАВА.....	6
2.2. БАЈКА.....	6
2.3. ИНОВАТИВНИ МОДЕЛ НАСТАВНОГ РАДА.....	7
2.4. ЕГЗЕМПЛАРНА НАСТАВА.....	8
3.0. ВАСПИТНА УЛОГА БАЈКЕ У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ	10
3.1. ТЕОРИЈСКЕ ОСНОВЕ МЕТОДИЧКЕ ОБРАДЕ БАЈКЕ.....	10
3.2. УЛОГА БАЈКЕ У ВАСПИТАЊЕ.....	11
3.2.1. Негативни васпитни утцај бајке.....	12
3.2.2. Позитивни васпитни утцај бајке.....	13
3.3. ОПШТИ И ИНОВАТИВНИ МОДЕЛ ОБРАДЕ БАЈКЕ.....	13
3.4. БАЈКА У ЧИТАНЦИ.....	14
4.0. ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ КАО ИНОВАТИВНОГ МОДЕЛА	
4.1. ПОЈАМ И СУШТИНА ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ.....	20
4.2. ЕТАПЕ ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ.....	21
4.3. ПРЕДНОСТИ И СЛАБОСТИ ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ	22
5.0. МЕТОДОЛОШКИ КОНЦЕПТ ПРОУЧАВАЊА ПРОБЛЕМА	25
5.1. ПРОБЛЕМ И ПРЕДМЕТ ПРОУЧАВАЊА.....	25
5.2. ЗНАЧАЈ ПРОУЧАВАЊА.....	25
5.3. ЦИЉ ПРОУЧАВАЊА.....	26
5.4. ЗАДАЦИ ПРОУЧАВАЊА.....	26
5.5. МЕТОДЕ ПРОУЧАВАЊА.....	27

6.0. ПОТРЕБЕ УВОЂЕЊА ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ КАО ИНОВАТИВНОГ МОДЕЛА У ОБРАДИ БАЈКЕ.....	28
6.1. ПОТРЕБЕ ОРГАНИЗОВАЊА ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ.....	29
6.2. САВРЕМЕНИ НАСТАВНИК И ПРИМЈЕНА ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ КАО ИНОВАТИВНОГ МОДЕЛА У ОБРАДИ БАЈКЕ.....	31
6.3. АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА У ПРИМЈЕНИ ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ КАО ИНОВАТИВНОГ МОДЕЛА У ОБРАДИ БАЈКЕ.....	32
6.4. ЕГЗЕМПЛАРНА НАСТАВА У ОБРАДИ БАЈКЕ.....	33
6.4.1. Организација часа методичке обраде бајке примјеном модела егземпларне наставе.....	33
6.5. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ.....	34
7.0. ЗАКЉУЧАК.....	37
ПРИЛОГ: ОБРАДА БАЈКЕ ПРИМЈЕНОМ МОДЕЛА ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ.....	42
ЛИТЕРАТУРА.....	47

1.0. УВОД

**„Без љубави нека нико не улази у храм просвјете јер ће бити несретан,
и то несретнији што више зна, а мање љуби.“**

Даворин Трстењак

Подизање квалитета наставног рада је стални задатак свих нас просвјетних радника, без обзира шта предајемо и са којим узрастом радимо. Тај квалитет се може подићи смо напуштањем традиционалних начина рада и увођењем иновативних облика у све наставне предмете.

Савремена и модерна организација наставе сваког предмета посебну пажњу посвећује ученику који није више пасивни посматрач већ равноправан и активан субјекат који учествује у настави због кога је та настава и организована. Иновативне методе се могу, дакле, увести у све наставне предмете и примјењивати у свим наставним предметима и у свим разредима (од првог разреда основне до краја средње школе и факултета). Морамо навести да је мало теже организовати иновативни рад у нижим разредима основне школе, али уз велико залагање наставника могу се користити иновативни модели.

У овом раду посебну пажњу посветићемо настави српског језика и књижевности у млађим разредима основне школе. Организација и извођење наставе српског језика и књижевности у млађим разредима основне школе је веома тежак, сложен и одговоран васпитно-образовни рад који се мора што прије иновирати како би се омогућило сваком ученику да напредује према својим могућностима, способностима и потребама. Досадашња истраживања показују да данашња школа, а традиционална поготово, одговара само одређеном броју ученика и то оним чији се конгитивни стил случајно подудара са школом. Свако дијете има неку област која му је јача страна, коју треба подржавати и омогућавати да се она развија. То је могуће постићи увођењем иновативних модела рада као што су: индивидуализована настава са својим облицима, егземпларна, проблемска, програмирана, респонбилна, компјутеризована настава итд.

У нашим условима, с обзиром, да многи модели не траже изузетно велике материјалне

издатке, могуће је у многим школама организовати њихову примјену и у нижим разредима основне школе. Тиме ће школа постати животиња, динамичнија, ближа духу дјетета, времену у којем се налази и друштвеним потребама.

Имајући у виду неке од изложених идеја, настојали смо да у овом раду о егземпларној настави у обради бајке, унесемо неке од промјена и неке од новина које могу помоћи флексибилнијем сагледавању будућег рада и допринијети лакшем суочавању са промјенама у будућности.

У овом раду ћемо навести како је могуће примјенити егземпларну наставу као иновативни модел у обради бајке у нижим разредима основне школе. Навешћемо њене предности и мане и поткријепити то примјерима. Ти примјери ће показати да се врло ефикасно егземпларна настава, као иновативни модел, може примјењивати у обради бајке у нижим разредима основне школе. Иако су малени, ученици од првог до петог разреда, се воле дружити, воле да раде у пару или групи, да сарађују, закључују и да се такмиче. Како ће час бити организиран и колико ће успјеха бити, највише зависи од самог наставника, његове стручности, жеље за промјенама, креативности, одабира сличних бајки и што је најважније љубави према дјеци и свом позиву. Јер наставнику који воли дјецу и свој позив неће недостајати идеја и жеље да наставу коју изводи прилагоди потребама својих ученика.

2.0. ДЕФИНИСАЊЕ ОСНОВНИХ ПОЈМОВА

У овом раду појављују се кључне ријечи које је неопходно објаснити да би се схватила њихова суштина у контексту овог рада. То се односи на објашњавање појмова настава, бајка, васпитни значај, иновативни модел и егземпларна настава.

2.1. НАСТАВА

Настава је једна од основних дидактичких појмова."Настава је јединствен васпитно-образовни процес који се под руководством наставника одвија плански и систематски, с једном релативно сталном групом ученика у циљу њиховог усвајања друштвено верификованих програмских садржаја и развијања свих њихових потенцијала до личних максимума"(¹Група аутора, 1999:97).

Дефиниција проф.др Миле Илића се прихвата јер је јасна и прецизна иако постоји велики број објашњења термина настава. Сви они мање више говоре о истом само на нешто измјењен начин.

2.2. БАЈКА

У педагошкој енциклопедији стоји да је бајка „епска прозна врста у којој се испреплићу елементи природног и натприродног (фантастичног)“(²Поткоњак, Н. И Шимлеша, П.,1989:43). Сличну дефиницију бајке дао је Драгутин Росандић који каже да је:“ бајка краће прозно дјело утемељено на фантастичној основи“(³Росандић, Д.,1976:8).

Може се са сигурношћу тврдити да је бајка најомиљенији књижевно-умјетнички тест за ученике млађих разреда основне школе. Ученици се упознају са бајком као књижевно-теоријским појмом и од њих не треба захтијевати неку одређену дефиницију бајке. Појам

---

¹ Група аутора, Педагошко-психолошке и дидактичко-методичке основеваспитно-образовног рада, Бања Лука,1999, стр97

²) Поткоњак, Н. И Шимлеша, П.,Педагошка енциклопедија I иII, Београд, 1989, стр.43

³ Росандић, Д.,Књижевност у основној школи, Загреб, 1976, стр.8

бајке се мора из разреда у разред постепено проширивати да би ученици схватили њено значење. Најбоље је када ученици сами својим ријечима дају дефиницију бајке јер се тиме открива до ког степена ученици схватају бајке. Како буду расли и сазријевали тако ће се и њихов појам бајке постепено проширивати, продубљивати, а то је од свега најважније.

2.3. ИНОВАТИВНИ МОДЕЛ НАСТАВНОГ РАДА

Да би се схватило значење термина иновативни модел наставног рада неопходно је објаснити термин иновација и модел.

Ријеч иновација је латинског поријекла (иноватио) и означава новину, мијењање, поромјену, новост. Под иновацијама се не морају подразумијевати само новине, него и „постојеће стање ако се приказује са другачијег аспекта, ако се дају другачије могућности примјене и сл.“⁽⁴Стевановић, М., 1982:12).

Нас у овом раду интересују иновације у настави, тј. дидактичко-методичке иновације. То значи да се новине уводе у све секторе наставног рада: циљеве и садржаје, организацијску структуру, методе, облике, објекте, средства, положај ученика и наставника итд. Једним добрим дијелом то се остварује увођењем иновативних модела у наставни процес.

Термин модел потиче од латинске ријечи модулус-мјера и има врло широку примјену у многим наукама и подручјима стваралаштва. Модел се изједначава са својим оригиналом, било изгледом, функцијом, описивањем, извођењем, теоријом, принципом итд. "У наставниом раду одеређени поступак-начин је модел који ће нам омогућити да се ученици промијене у рационално-вољно емоционалном погледу, односно у конгитивно-афективном и моторичком надражају своје свијести, при чему ће код њих изградити нови образац реагирања-понашања" (⁵Сузић, Н., 1998:94). То значи да је у оквиру иновативних модела наставног рада ученик стално активан, у центру пажње. Ученик се оспособљава за самосталан рад, стваралачко и креативно испољавање.

---

⁴ Стевановић, М., Иновације у наставној пракси, Просветни преглед, Београд 1982, стр. 12

⁵ Сузић, Н., Како мотивисати ученике, Српско Сарајево, 1998, стр. 94

У дидактици се говори о двјема групама модела :

-моделу усмјерени ка наставнику (традиционални модели)

-моделу усмјерен ка ученику (савремени и нови модели)

Пошто нас занима егземпларна настава као нови модел у раду ћемо говорити о њој, а све то у циљу побољшања наставног процеса и подизања квалитета наставе на највиши могући ниво.

Нови модел наставног рада као што је егземпларна настава ставља ученика у центар наставног процеса, чиме се развијају старалачке и креативне способности ученика, критичко мишљење, закључавање, самовредновање, способност комуникације и сарадње.

2.4. ЕГЗЕМПЛАРНА НАСТАВА

Термин егземплар(на) је латинског поријекла и значи примјерак, узорак, узор, углед. По проф. др Светозару Милијевићу то значи“да на примјерима учимо, примјери су поучни, примјери објашњавају. Егземпларно значи из мноштва узето, ограничење на битно“ (Милијевић, С.,1999:19). То значи да се из наставног програма појединих предмета одабирају оне карактеристичне (узорне, репрезентативне, егземпларне) наставне теме и да се тако одабране, с методичке стране, обрађују на узоран тј. егземпларан начин. Између садржаја мора постојати одређена аналогија како би се створио узор или модел за обраду аналогног садржаја. На основу тих садржајних и методичких узора, ученици самостално проучавају аналогне и остале садржаје.

Ова настава је по ријечима проф.др Светозара Милијевића „реакција на дидактички материјализам и енциклопедизам у настави; она настоји обиман, широк, енциклопедијски школски програм свести на мањи, ограничен број наставних тема, како би се ученици које поучавамо (на том типичном узорку) оспособили за самосталну обраду других тема у

---

⁶ Милијевић, С. Иновирање наставе природе и друштва, Бања Лука, 1999,стр.19

наставном процесу или изван њега“⁷Милијевић, С.,1999:135). Ово објашњење термина егземпларна настава, због јасности и прецизности прихвата се у овом дјелу.

---

⁷ Милијевић, С., Интерактивно учење у егземпларној или парадигматској настави у: Интерактивно учење, Бања Лука, 1999, стр.135).

3.0. ВАСПИТНА УЛОГА БАЈКЕ У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ

„Дјетету коме никад нису причане бајке

остаје у нарави једно поље које се

у каснијим годинама више не може обрадити.“

Хердер

3.1. ТЕОРИЈСКЕ ОСНОВЕ МЕТОДИЧКЕ ОБРАДЕ БАЈКЕ

Бајка је најомиљенији књижевно-умјетнички текст за ученике млађих разреда основне школе. Она је прича у којој се говори о чудесним појавама и нествареним бићима. Има јасно изграђене структурне елементе: ликове, фабулу, композицију, специфичан језик, слој фантастике, реалистички слој итд. Од наведених структурних елемената ученике највише интересује фабула бајке која обилује неочекиваностима.

У бајци се појављују фантастична бића (вјештице, виле, чаробњаци, змајеви), а стварни људи и животиње добијају наднаравна својства. Ученици се готово увијек, поистовијете са ликовима у бајци. Људска машта добија у бајци неслућене размјере. У обликовању фабуле обично се појављује неочекиван заплет који се развија и расплиће у узбудљивим и чудесним околностима. Расплет се одвија у прилог позитивним јунацима. Све то усхићује фантазију дјетета и укључује га у озбиљну авантуру приче. У контакту са бајком буди се у дјетету пјеснички доживљај.

На темељима народне бајке изграђивала се и умјетничка бајка коју су стварали писци различитих раздобља и средина (Пушкин, Андерсен, И.Брлић Мажуранић и др.)

Због поштовања различитих принципа (од лакшег ка тежем, од једноставнијег ка сложеном...) на првим часовима обраде бајке разговор усмјерити на фабуларни ток и фантастику, а затим постепено обрађивати ликове, композицију... Фабулу треба радити стваралачки уз пуну активност ученика. "Ученике треба оспособљавати да уочавају одређене појаве, да их међусобно упореде, да уочавају узрочно посљедичне везе, да

заузимају ставове у појединим ситуацијама и ликовима. То се најбоље остварује увођењем иновативних модела бајке, јер код традиционалног начина рада обрада бајке се своди најчешће на препричавање, тј. пуку репродукцију догађаја што је погрешно"⁸Лекић, Ђ., 1993:135-136).

Код обраде бајке треба избјегавати монотоне разговоре да не би пала пажња ученика. Да се то не би десило треба постављати занимљива и динамична питања, показати илустрацију везану за бајку или из ње прочитати неки занимљив дијалог ради разбуктавања маште или још боље тражите од ученика да се ставе у улогу одређеног лика, да разријеше одређену ситуацију.

Квалитету обраде бајке, у многоме, доприноси стваралачко учење ученика. Постављање проблемских питања, такође, доприноси динамици часа и стваралачком учешћу ученика. Користећи се наставним листићима, радом у пару и групи час постаје занимљивији, машта се још више разбуктава.

Ученици много воле бајке и ниједном наставнику неће бити тешко навести их на сарадњу и заједнички рад. Нови начин рада наводи ученика да размишља, да упоређује ликове и поступке ликова из претходно учене бајке, да се обраћа свом партнеру, да заједно са неким доноси закључке, а кроз све то да се такмичи. Развијање такмичарског духа на часу је подстицај за сваког ученика који ће користити све своје способности и могућности да се покаже.

3.2. УЛОГА БАЈКЕ У ВАСПИТАЊУ

Своју популарност и привлачност бајка задржава и у вишим разредима основне школе. Одређујући свој став према бајци, према његовој васпитној улози свјетски методичари Кустарева, Назарева, Раждественски и Јаковљева изражавају овакво мишљење : "Бајке имају големо одгојно значење. Оне су увијек педагогичне у најбољем смислу те

---

⁸ Лекић, Ђ., Методика разредне наставе, Београд, 1993, стр.135-136).

ријечи, оне уче скромности, несебичности, пристојности, исмјехују поборе, исказују народну мудрост сакупљену кроз вјекове. Поучност бајке није наметљива, извјештачена, јер се њезина замисао изражава у занимљивој фабули, у префињеној композицији, у свјетилим и јасним сликама. Драматичност збивања и живописности ликова погодује сликовитом виђењу свијета, развија фантазију, буде стваралачке интересе. Језик бајке је једноставан, али богат специфичним сликовитим изразима, обогаћује језик ученика, уводи читаоце у народне драгоцијености, приближава их народном духу"⁹Росандић, Д., 1976:18).

Бруно Бетелхајм улогу бајки објашњава на сљедећи начин : "Да би једна прича задржала пажњу дјетета, она га мора забављати и побјеђивати његову радозналост. Али да би обогатила његов живот, она мора подстицати његову машту, мора му помоћи да развија свој интелект и разјашњава своја осјећања ; мора бити у складу са његовим стрепњама и тежњама; мора у потпуности признати његове тешкоће, истовремено указујући на рјешење проблема које га узнемиравају" (¹⁰Бетелхајм , Б.,1977:25).

Популарност бајке у књижевном васпитању и образовању потврђују и различита гледишта о њезиној улози. Постоје гледишта о негативном утицају бајке, а постоје и она која то негирају и говоре о позитивном утицају бајке и њеној великој улози у васпитању млађег школског узраста.

3.2.1. Негативни васпитни утицај бајке

Према том негативном гледишту бајка дјецу удаљава од стварног свијета, јер им преноси негативан свијет испуњен шокантним или идеализираним ситуацијама, буде осјећај страха у дјетету, дијете се поистовјећује са јунацима бајке што код њега понекад изазива агресивно понашање, упућују дијете у то да није у животу све онако како хоћемо, а то је да постоји и тамна страна човјека . „Многи родитељи вјерују како дјетету треба давати само свјесну реалност или пријатне слике које испуњују жеље, да га ваља изложити само

---

⁹ Росандић, Д., Књижевност у основној школи, Загреб, 1976, стр.18

¹⁰ Бетелхајм, Б., Значење бајки, Просвета, Београд, 1977, стр.25

свијетлој страни. Но, таква једноставна исхрана дух храни само на једностран начин, а стварни живот није у цјелости свијетао" (¹¹Бетелхајм, Б., 1977:21). У супротности с тим постоје многи писци који говоре о позитивном васпитном утицају бајке.

3.2.2. Позитивни васпитни утицај бајке

Заступници мишљења да бајке имају позитиван васпитни утицај истичу да управо бајка трансформише животне појаве у најчудесније односе у које се, захваљујући машти, дијете интензивно уживљава. Оптимистична порука бајке изазива у дјечијем свијету снажан емоционални упитник. Они уче дијете да препозна негативне особине код неких људи (лукавост, похлепа, пакост...) јер од таквих људи ни они неће бити заштићени. Бајка га учи да одмах уочи те особе и тиме самог себе заштити. "Бајке уче скромности, несебичности, пристожности, храбрости, поштењу итд. Изругујући пороке истичу мудрост, доброту, племенитост..."(¹²Бетелхајм, Б.1977:25)

Обрадом бајке код ученика се развија убјеђење да ће добро у животу увијек побједити ако се људи за њега предано залажу, да срећу у животу не треба пасивно очекивати већ се за њу ваља изборити. Нема препрека ни природних, ни друштвених које људска воља и ум не може савладати. То значи да бајке имају, итекако, велику позитивну улогу у васпитању ученика.

3.3. ОПШТИ И ИНОВАТИВНИ МОДЕЛ ОБРАДЕ БАЈКЕ

Ниво обраде бајке зависиће, привенствено, од интелектуалне способности ученика и од учитељеве обавијештености о савременим теоријским и методичким сазнањима везаним за бајку.

Ђорђе Лекић наводи два основна пута за методичку обраду бајке:

---

¹¹ Бетелхајм, Б., Значење бајки, Просвета, Београд, 1977, стр.21

¹² Бетелхајм, Б., Значење бајки, Просвета, Београд, 1977, стр.25

1.“ нормативни = давање готових модела рада;

2. стваралачко –истраживачки = индивидуални рад помоћу истраживачких задатака“(13Лекић, Ђ.,1993:136)

За ученике разредне наставе више се користи нормативни приступ због тога што је то нижи школски узраст, а стваралачко истраживачки поступак примјенујемо само ако процјенимо да ученике нећемо превише оптеретити.

Код општег модела обраде бајке најбоље је радити по логичким цјелинама, поготово бајке које су обимне. Потоје различити општи модели обраде бајке. Ђорђе Лекић наводи један од њих:

Општи модел обраде бајке:

1.“ Припремни разговор

2. Изражајно читање

3. Разговор о доживљају

4. Анализа саджине по логичким цјелинама

а) I логичка цјелина

б) II логичка цјелина

ц) III логичка цјелина

5. Интерпретација ликова

6. Препричавње

7. О бајци (особине бајке)

8. Стварно и измишљено у бајци

9. Језике и стилске карактеристике

---

¹³ Лекић, Ђ., Методика разредне наставе, Београд, 1993,стр.136

10. Вјежбе изражајног читања

11. Домаћи задатак" (¹⁴Лекић, Ђ., 1993:137)

Примјер иновативног модела обраде бајке помоћу истраживачких задатака

(Обрада бајке "Аждаја и царев син")

Претходно дајемо ученицима следеће истраживачке задатке:

1."Издвојите фантастичне мотиве и чудесне догађаје у бајци Аждаја и царев син.Објасните узроке њиховог нестанка и њихову умјетничку улогу у бајци.

2. Наведите реалистичне слике из народног живота и покажите мјеста у којима су вијерно одражене људске тежње, схватања и осјећања.

3. Процијените са моралног станишта основни мотив који покреће главног јунака на акцију. Шта у бајци представља аждаја, а шта борба против ње?

4. Наведите силе, препреке које се супростављају племенитој акцији. Како их царвић савлађује? Која осјећања и које особине при том испољава?

5. У чему је васпитна предност бајке? Које поруке она пружа? Наведите их и поткријепите примјерима из текста.

6. Обратите пажњу на временско, просторно и персонално одређивање у бајци. Које су умјетничке посљедице тог стваралачког поступка.

7. Пронађите у тексту језичка средства која условљавају убрзано и сугестивно приповједање." (¹⁵Лекић, Ђ. 1993:138)

Многе бајке које се обрађују у нижим разредима основне школе могу се обрађивати помоћу многих иновативних модела, што зависи од узраста ученика ,оспособљености

---

¹⁴ Лекић, Ђ., Методика разредне наставе, Београд, 1993, стр.137

¹⁵ Лекић, Ђ., Методика разредне наставе, Београд, 1993, стр.138

наставника као и тежине саме бајке. Постоји много нових модела који не траже велике материјалне трошкове, а могу се примјенити при обради бајке. Један такав модел је и егземплатна настава. Знања стечена примјеном иновативних модела, па тако и егземпларне наставе, су квалитетна и трајнија. Због тога је сваки наставник треба користити у што већој мјери и комбиновано. Тако ће настава српског језика и књижевности бити ближа ученицима, интересантнија, маштовитија, модернија и разумљивија.

Цијенећи узраст својих ученика, ниво развоја њихових способности и особине личности, креативан наставник је у могућности да час обраде бајке организује на сасвим нов и интересантан начин. Постављањем проблемских питања и питања која покрећу мисао, жељу за експериментисањем, рађање нових идеја, учиниће наставу књижевности активнијом, садржајнијом и креативнијом, а интеракција ученика и наставног садржаја добија на значају и подиже се на виши ниво. Читајући и анализирајући бајку, на сличан начин како је то урадио њихов учитељ, ученици налазе подстицај да постану духовно богатији и хуманији.

3.4. БАЈКА У ЧИТАНЦИ

*„Скривена жеља у свакој бајци човјека увис пење,
у свакој цвјета по једна нада и чека испуњење“.*

Бранко Ћопић

Откад је постојала школа, читанка је, углавном, била и остала прво најчитаније штиво и литература. Она је први "озбиљан" корак ученика и свијет књижевног простора. Читанка, односно њени текстови, су и једно од најкориснијих средстава у настави српског језика и књижевности.

Нас, с обзиром на предмет овог рада и занимања тим предметом, интересује колико је бајка, у односу на књижевна дјела других жанрова заступљена у читанци.

У читанкама од II до V разреда имали смо 11 бајки, што је веома мало у односу на 16

заступљеност осталих књижевних текстова (басни, лирских и епских пјесама, приповијетки, шaljивих прича, итд.). Када се сагледа васпитна улога бајке на ученике разредне наставе онда се са сигурношћу може тврдити да 11 бајки које се обрађују у четири заступљене године школовања не могу имати неки посебан утицај. То доказујемо навођењем наслова бајке које се обрађују у разредној настави за сваки разред посебно проучавајући читанке које се користе у настави.

Табела бр.1

РАЗРЕД	НАЗИВ БАЈКЕ
ДРУГИ	ПЈЕТЛИЋ-ЗЛАТНИ РЕПИЋ И ЖРВЊИЋ-Руска народна прича ЦРВЕНКАПА-Дата само као филмска прича
ТРЕЋИ	ТРИ БРАТА-Браћа Грим СЛИКАРКА ЗИМА-Десанка Максимовић ТРИ ЛЕПТИРА-њемачка народна прича
ЧЕТВРТИ	ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ-Чародна приповијетка СЕБИЧНИ ЏИН-Оскар Вајлд БАЈКА О БЕЛОМ КОЊУ-Стеван Раичковић
ПЕТИ	БИБЕРЧЕ-Народна приповијетка ТРНОВА РУЖИЦА-Браћа Грим ШУМА СТРИБОРОВА-Ивана Брлић Мажуранић ПРИЧА О ДЕЧАКУ И МЕСЕЦУ-Бранко Радичевић БИБЕРЧЕ УБИЈА АЛУ-Љубиша Ђокић (Бајка је написана у драмском облику.)

Из приложеног се види, да је из разреда у разред заступљеност бајки све већа. У другом разреду обрађује се само једна бајка, док се у петом обрађује пет бајки. То је ипак много боље. Могао би се и у другом, трећем и четвртом разреду повећати број бајки у читанци. Ученици их радо читају, занимљиве су, а имају велики утицај на васпитање.

Максим Горики за бајке каже : "Ја особно признајем да су на мој интелектуални развој бајке утицале позитивно док сам их слушао из уста моје баке и сеоских приповједача"¹⁶Згомбић, А., 1977:26). Због тога свега заступљеност бајки у читанкама би требала бити већа.

Овдје морамо нагласити велики значај питања која се налазе уз сваку бајку. Уз сваку бајку дато је неколико питања која обично гласе : "Поразговарајмо о бајци", "Шта треба чинити?", "Шта не треба чинити?" итд. Највише се појављују упитне ријечи : шта, ко, гдје, о чему, о коме, због чега, зашто...

Дакако, потребна су и оваква питања, али је мало ако наставник не иде и даље са ученицима у разумијевању приче. Треба изоставити нека неодређена питања (уопштена питања). Нпр "Шта треба цијенити?", "Шта не треба цијенити?" и сл. Умјесто питања шта не треба цијенити, боље је питање "Чије поступке у бајци не одобраваш?" Већина питања се односи на то ко су учесници, ред догађаја, опис ликова, а мање је питања која изазивају више размишљања и закључивања, тј. проблемских питања. Треба поставити више питања о односима ликова и њиховим понашањима. Има мало проблемских питања која ученике одводе на удаљене реалције и траже потпуније познавање и размјевање радње и односа; те која теже "покретљивости" мишљења и знања, чиме развијамо код ученика креативност, мишљење, з акључивање као и машту.

-Покушај представити сликом одломак који ти се свиђа.(V разред)

-Шта је то што те подстиче да прочиташ и остале приче из збирке "Приче из давнине"?

(V разред)

---

¹⁶ Згомбић, А., Појам бајке у четвртом разреду основне школе, Педагошки рад, бр.7-8, Загреб, 1977:26

-Да ли би прочитао/ла причу "Седам патуљака? "Ако ниси прочитај, па упореди односе међу члановима ових породица. (III разред)

-У бајци се говори о односу између добра и зла. Како је представљено добро, а како зло? (IV разред)

-С којим циљем је народни пјевач испричао поменућу бајку? (V разред)

Битно је још напоменути да, поред потребе да наставник поставља проблемска питања и ученике треба навикавати да и сами постављају питања. Тако се развијају интелектуалне способности ученика.

4.0.ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ КАО ИНОВАТИВНИОГ МОДЕЛА

*„Ученик није суд који се пуни
већ ватра која се ложи“*

Станко Првановић

4.1. ПОЈАМ И СУШТИНА ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ

Именица егземплар долази из латинског језика и значи примјер, примјерак, узорак, а придјев егземпларан изведен од ове именице значи примјеран, узоран примјер рада. Према томе егземпларна настава је узорна настава, настава за примјер, за углед. У литератури се ова настава још назива и парадигматска настава. „Дата ријеч је грчког поријекла и има исто значење-примјерна, узорна“¹⁷Вилотијевић, М., 2000:303).

Егземпларна настава се јавља послје Другог свјетског рата, мада се идеја јавила током међуратног периода. Јавила се као рјешење за критички однос према традиционалној школи заснованој на обрасцу Јана Амоса Коменског у којој је наставник увијек активан, а ученици пасивни посматрачи сем ријетких испитивања за оцјену. На скупу педагога у њемачком граду тибингену 1952. Године образац егземпларне наставе добија потпуније контуре. „Основно полазиште поборника ове врсте наставе је било да се огромна маса научних чињеница до којих се долази научно-техничком револуцијом и које, у знатној мјери, улазе у наставне програмне може савладати у оквиру наставе“¹⁸Вилотијевић, М., 2000:303). Модеран наставни процес са обимним наставним програмом не даје резултате које би требало да даје. За обраду тако обимног програма је потребно вријеме, а додавати нове часове у наставни план значило би додатно оптерећење за ученике. Због свега тога тражило се рјешење за успјешно савладавање енциклопедијски конципираних програма.

---

¹⁷ Вилотијевић, М., дидактика 1, Београд, 2000, стр.303

¹⁸ Вилотијевић, М., дидактика 1, Београд, 2000, стр.303

Рјешење је нађено у издвајању типичних садржаја из наставног програма датог предмета који могу бити репрезентативни примјери за одговарајуће тематске цјелине.

Одређене (изабране) садржаје наставник обрађује узорно, на нивоу највиших дидактичко-методичких захтјева. Таква обрада егземпларних наставних садржаја служи ученицима као примјер да самостално обраде сличне (аналогне садржаје). У томе се огледа суштина егземпларне наставе.

4.2. ЕТАПЕ ЕГЗЕМПЛАРНЕ (ПАРАДИГМАТСКЕ) НАСТАВЕ

Егземпларна или парадигматска настава обично у примјени порлази кроз три етапе :

1."Проучавање наставног програма и идентификовање егземпларних и сличних садржаја. У овом проучавању наставник одваја егземпларне (битне, типичне, узорне, репрезентативне) од аналогних (сличних) садржаја.

2. Обрађивање егземпларних садржаја на што узорнији, квалитетни и примјерен начин; са адекватим избором и поливаријантом употребом наставних метода, поступака, облика и одговарајућих мултимедијских извора, водећи стално рачуна да егземплар одржава битна својства скупине, да су наведени принципи и својстваегземпларног садржаја примјењиви на аналогним садржајима. Ова етапа подразумијева :

а) припремање;

б)обраду новог садржаја;

в)вјежбање;

г)непосредно понављање и провјеравање

3. Самостална ученичка обрада аналогних садржаја по узору (моделу, парадигми) егземпларног садржаја. У овој етапи долази до изражаја саморад, "зарађивање знања што

условљава и оспособљеност ученика како да учи. Наравно, до потпуног осамостаљивања помаже им наставник" (¹⁹Милијевић, С., 1999:137).

Помоћ наставника огледа се у другој етапи гдје он обрађује егземпларан садржај на узоран и квалитетан начин. У егземпларној настави смјењује се наставниково поучавање и учениково самостално учење. "Различити су односи између основних фактора наставе у кључним етапама егземпларне наставе (другој и трећој). У другој етапи (када се обрађује егземпларни садржаји) наставник је у директном односу са наставним садржајем и учеником, а ученик је у индиректном односу са садржајем учења. Када самостално упознаје аналогне садржаје (трећа фаза), ученик се налази у директном односу према програмском градиву, а у индиректној комуникацији са наставником" (²⁰Група аутора, 1999:174). Један дио градива ученик учи самостално у тандему или групи што повећава квалитет ове наставе.

3.2. ПРЕДНОСТИ И СЛАБОСТИ ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ

Егземпларна настава као иновативни модел у примјени има своје предности, а ако се не припреми како треба онда има и своје недостатке. Битно је напоменути да се примјеном овог иновативног модела омогућава ученицима интерактивно учење, стваралачки рад ученика и наставника. Она у примјени има етапе помоћу којих се избјегава енциклопедизам у комбинацији са другим иновативним моделима, јер тада даје најбоље резултате. Иако егземпларна настава није у потпуности остварила очекивања својих побирника, иако у пракси није довољно раширена, њене могућности су знатне и треба их користити:

---

¹⁹ Милијевић, С., Интерактивно учење у егземпларној или парадигматској настави у: Интерактивно учење, Бања Лука, 1999, стр.137

²⁰ Група аутора, Педагошко-психолошке и дидактичко-методичке основеваспитно-образовног рада, Бања Лука, 1999, стр.174

а) „она омогућава да се опширније наставне цјелине, у којима има доста садржаја са типичним сличностима, успјешно и узорно обраде при чему се повећава ангажовање ученика и уштеђује наставно вријеме;

б) Знатно доприноси осамостаљивању ученика навикавајући их да сами стичу знање, да користе уџбеник и друге изворе, да савлађују методе и технике учења;

в) подстичу наставнике да стваралачки приступају обради наставног градива, да максималну пажњу посвећују артикулацији наставног часа, наставним методама, поступцима;

г) утиче на ученике да, у различитим садржајима исте тематске цјелине, уочавају сличности и разлике развијајући своју моћ запажања и уопштавања.“⁽²¹⁾Вилотијевић, М., 2000:306).

Егземпларна настава је учење по моделу и неки дидактичари сматрају да она не допринуси развоју стваралаштва код ученика и да ту има да доста тога што се само репродукује. Међутим овај модел не даје све. Он даје начин, а ученици треба да утврде сличности и разлике. Између егземпларног и аналогних садржаја. Ту има елемената стваралачког.

Могућности егземпларне наставе не треба потцењивати. Сва настава не може бити искључиво концепција, јер се ученици касније у даљем школовању, не могу ослањати на узор. Они нове проблеме морају ријешавати на нови начин. Слабости егземпларне наставе су:

а) "ученици уче по моделу, по обрасцу који им је дао други (наставник), а у животу ће често бити пред задацима које је немогуће решити по већ прихваћеном, туђем моделу, него ће сами морати да подраже начин за решавање;

---

²¹ Вилотијевић, М., Дидактика 1, Београд, 2000,стр.306

б) тешко је наћи објективне критеријуме за одређивање типичних садржаја, а ако та процјена није добра, неће бити довољно логичких веза између егземпларног и аналогних садржаја и постављени задаци се неће остварити;

в) за избор егземпларног садржаја из скупа типичних потребно је дубоко проницање у суштину наставне материје и широко познавање наставних метода, поступака и техника за обраду;

г) постоји опасност да се поистовећивањем егземпларног и аналогних садржаја изједначе разнолики делови" (²²Вилотијевић, М;200:306).

Егземпларну наставу треба примјењивати оних тематских цјелина у којима има опширних садржаја са типичним сличностима, а не примјењивати је стално и под сваку цијену. Њене се вриједности не могу оспоравати, јер она утиче на развијање виших интелектуалних процеса (суђење, закључивање, рјешавање проблема), ученици су активни, навикавају се на сарадњу, повјерење, разумијевање итд.

---

²² Вилотијевић, М., Дидактика 1, Београд, 2000,стр.306

4.0. МЕТОДОЛОШКИ КОНЦЕПТ ПРОУЧАВАЊА ПРОБЛЕМА

Концепт теоријског проучавања значаја теме, као што је ова, подразумеијева одређивање проблема, циља , задатака и метода проучавања проблема.

4.1. ПРОБЛЕМ И ПРЕДМЕТ ПРОУЧАВАЊА

Проблем нашег рада је цјеловитије проучавање потребе, могућности ефекта увођења егземпларне наставе као иновативног модела у обраду бајке у нижим разредима основне школе.

Предмет нашег проучавања је комплексан. Зато је и било потребе осврнути се на дефинисање основних појмова : бајка, настава, иновативни модел наставног рада и егземпларна настава, те објаснити потребу увођења егземпларне наставе као иновативног модела у обраду бајке у разредној настави, као и дидактичко-методичке специфичности наведеног иновативног модела.

Предмет нашег изучавања обухватио је проучавање:

-специфичности егземпларне наставе и њене примјене у обради бајке у разредној настави кроз глобалне етапе наставног процеса, тј. припремање, извођење и вредновање;

-активности ученика и наставника у примјени наведеног иновативног модела у обради бајке

-специфичности интерперсоналних и комуникационих односа у примјени егземпларне наставе као иновативног модела у обради бајке;

-припремање наведеног иновативног модела у обради бајке у разредној настави.

4.2. ЗНАЧАЈ ПРОУЧАВАЊА

Проучавање додактичко-методичких специфичности наведеног иновативног модела у обради бајке у разредној настави има свој друштвени ,теоријски и практични значај.

Друштвени значај проучавања овог проблема огледа се у настојању да се популаризује примјена иновативних модела у обради бајке у нижим разредима основне школе који користећи се у комбинацији, могу највише да доприносе свестраном развоју личности и развијању њихових потенцијала до личних максимума. Таква личност једино може бити креативна, слободна, спремна за комуникацију и сарадњу са другим људима која ће поштовати њихову личност и права.

Теоријска вриједност проучавања овог проблема огледа се у томе што се проучавањем и анализирањем примјене иновативних модела, па тако и егземпларне наставе у обради бајке у нижим разредима основне школе може доћи до нових сазнања и аспеката о поменутиим моделима.

Резултат добијања таквих проучавања могу имати и практични значај јер могу иницијатирати наставке да поред егземпларне наставе креирају разнолике иновативне моделе, не само у обради бајке већ и у цјелокупној настави српског језика и књижевности, те и у осталим предметима и областима васпитања и образовања, у којима ће се учесници испољавати као разнопарвни свјесни и одговорни учесници наставног процеса.

4.3. ЦИЉ ПРОУЧАВАЊА

Циљ овог проучавања је да сагледамо дидактичко-методичке специфичности егземпларне наставе у обради бајке и да развијањем инструктивних иновативних модела покажемо могућност њиховог организовања у наставној пракси у разредној настави.

ЗАДАЦИ ПРОУЧАВАЊА

Проучавање дидактичко-методичких специфичности наведених иновативних модела у обради бајке, подразумевало је слиједеће конкретне задатке:

1. Експлицирати дидактичко-методичке специфичности сваког наведеног иновативног модела.
2. Установити и анализирати специфичности егземпларне наставе као иновативног модела у свим глобалним етапама (припремање, извођење и вредновање) наставе у обради бајке.
3. Идентификовати активности ученика и наставника у примјени иновативних модела у

обради бајке у резредној настави.

4. Издвојити погодне бајке за обраду примјеном егземпларне наставе ,те развити конкретне пројекције, тј. детаљне припреме за одабране погодне бајке.

МЕТОДЕ ПРОУЧАВАЊА

У проучавању овог проблема користили смо методу теоријске анализе и компаративну методу.

МЕТОДОМ ТЕОРИЈСКЕ АНАЛИЗЕ користили смо се, готово, у свим етапама нашег рада. Примјеном ове методе проучавали смо општу педагошку и методичку литературу, књиге и чланке из разних часописа везаних за организацију савремене наставе српског језика и књижевности.

Трудили смо се да студиозно и теоријски анализирамо нама доступну литературу и чланке о иновативним моделима, као и методичке уџбенике и приручнике, јер су то за предмет нашег изучавања примарни извори.

У проучавању проблема нашег рада повремено смо користили **компаративну методу**. Ова метода почива на основној логичкој операцији-компарацији. Пошто су извори нашег проучавања била релативна и доступна дјела из педагошке и методичке литературе компаративној методи претходило је кориштење методе теоријске анализе.

6.0.ПОТРЕБА УВОЂЕЊА ИНОВАТИВНИХ МОДЕЛА У ОБРАДУ БАЈКЕ

*„Нећемо апстрактну теорију, без животне праксе,
нећемо ријечи без дјела, нећемо меморно знање
већ искључено, зато одбацујемо просту школу учења“.*

Р.Сејдел

Неслућени развој и процват науке и технике непосредно утичу на образовање, његов садржај, примјену, моделе и технике као и цјелокупну организацију наставе, па тако и наставе српског језика и књижевности.

Данас се свуда у свијету критикује школа и настава, а критика се најчешће односи на :“преобимност наставног градива које ученици тешко могу да усвоје у предвиђеном временском року; затим на енциклопедизам; пасивно учење и магационирање знања; меморисање; неадекватност поступка који се односе на развијање умних способности, а посебна критика је упућена на резредно-часовни систем”⁽²³Ђорђевић, Ј., 1986:23).

Савремена настава треба припремити ученике за улоге истраживача подстицати и развијати интересовања и потребе за стваралаштво , усмјерити их да више и интензивније користе своје мисаоне снаге и способности, развијати им љубав према књизи. Све се то остварује увођењем иновативних модела у наставу па тако и наставу српског језика и књижевности. Они се, са мало више труда, могу увести и у ниже разреде основне школе. Доказано је да дјеца највише воле читати бајке и разговарати о њима. Са сигурношћу се може тврдити да када се на часовима обраде бајке уведе одређени иновативни модел тај ће час и обрада на такав начин бити још интересантнија и занимљивија. Машта ће се разбуктати до неслућених висина." У васпитно-образовном процесу би требало стварати такве услове да се млади оспособњавају тако да могу бити одговорни за оно што су били, што јесу и што ће бити; способни да управљају својим животом и одређују свој животни ток, а не да само хипокритски слиједе оно што наставник каже, или само оно што виде од одраслих" ⁽²⁴Ђорђевић, Ј., 1986, стр.25-26).

Увођењем иновација осавременује се традиционалан начин рада и настава постаје интересантнија, квалитетнија, маштовитија, модернија. Таква настава ствара човјека спремног да се ухвати у коштац са проблемима које доносе савремено друштво. Овдје се

---

²³ Ђорђевић, Ј., Иновација у настави, Просвета, Београд, 1986, стр.23

²⁴ Ђорђевић, Ј., Иновација у настави, Просвета, Београд, 1986, стр.25-26

ученик ставља на прво мјесто и води се рачуна о његовим предзнањима, могућностима, жељама итд. Све се то постиже увођењем иновативних модела наставног рада, па тако и егземпларне наставе. Иновацију обавезно треба уводити постепено уз критичку анализу и експерименталну провјеру, да би смо могли реално судити о томе што је она позитивно дала, а у чему је испољила слабост.

4.1. ПОТРЕБА ОРГАНИЗОВАЊА ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ

Давно се дошло до сазнања да је постојећи Наставни план и програм преобиман, да су знања стечена његовом примјеном привремена, јер су научена напамет и заборављена за врло кратко вријеме. Права и трајна знања и умијења стичу се једино ако ученик са разумијевањем усваја наставну грађу. То се, једино, може постићи напуштањем традиционалног начина рада и увођењем иновативних модела у све наставне предмете, а посебно у наставу српског језика и књижевности. Доста је ученик био слушалац наставниковог излагања, код куће напамет учио и ни у чему посебно није учествовао, сем што је долазио у школу и слушао.

Настава српског језика и књижевности најпотпуније допирноси формирању сваестрано развијене, слободне личности младих који се укључују у живот као и за даље образивање и самообразовање. Наставу српског језика и књижевности треба иновирати да би се остварили савремени циљеви и задаци савременог васпитања и образовања."Да би те циљеве и задатке остварила, савремена методичка настава књижевности и језика додијелила је ученику активну улогу у раду, а књижевно дјело поставила у средиште свог интересовања и тежиште његове интерпретације усмјерава на доживљај дјела, рационалну анализу и синтезу"⁽²⁵⁾Цвијић, М., 1979:95).

Увођењем иновативних модела у наставу српског језика побољшана је улога ученика. Наставник је тај који треба да се интересује за увођење тих новина у свој предмет. Ако наставник не прати и не уводи иновације онда је то хендикеп за дјецу, поготово за ону

---

²⁵ Цвијић, М., Савремена интерпретација књижевног дјела у настави, Педагошко-књижевни збор, Загреб, 1979, стр.95

која су слободнија. Од наставника се тражи да буде ученији, савременији, да ради економичније, да поштује ученика, као и он њега, да се стално усавршава, прати промјене, да уводи иновације, да прихвата и шири научно доказане и у пракси провјерене информације. Примјеном егземпларне наставе у наставном плану покушавају се ријешити "Супротност између повећања обимности наставног програма и захтјева да се не повећава временска оптерећеност ученика приликом реализације програма"⁽²⁶⁾Група аутора, 1999:173). Сматра се да су ученици преоптерећени великим бројем часова, предмета, као и преобимним програмским садржајима које требају усвојити. „Основни смисао ове концепције је у томе да се из наставног програма одаберу оне карактеристичне (типичне, узорне, репрезентативне, егземпларне) наставне теме и да се такве одабране наставне теме, с методичке стране, обрађују на узоран, тј.егземпларан начин"⁽²⁷⁾Милијевић, С., 1999:19). На основу тих уређених узорака од стране наставника ученици сами проучавају аналогне и остале садржаје.

У егземпларној настави долази до изражаја ученик, који на основу узорака самостално обрађује наставни садржај. Она ученицима омогућава интерактивно учење, развија код ученика стваралачки рад, мишљење, истрживање, договарање, закључивање... Недостатак ове наставе лежи у томе што се ученици у каснијем школовању, раду и животу не могу ослањати на узорне, већ нове проблеме морају да рјешавају на нови начин.То се рјешава комбиновањем са другим иновативним моделима и не претјераним кориштењем.Тако ће ученици бити оспособљени за саморад, за самоучење, за самообразовање и за што активније укључивање у процес "зарађивање" знања, а то значи да их треба увести у учење учења да би аналогне садржаје учили и проучавали.

---

²⁶ Група аутора, Педагошко-психолошке и дидактичко-методичке основеваспитно-образовног рада, Бања Лука,1999, стр173

²⁷ Милијевић, С., Интерактивно учење у егземпларној или парадигматској настави: Интерактивно учење, Бања Лука, 1999, стр.19

6.2. САВРЕМЕНИ НАСТАВНИК И ПРИМЈЕНА ИНОВАТИВНИХ МОДЕЛА У ОБРАДИ БАЈКЕ

У савременој настави мијењају се не само садржај и облици рада већ се мијења и функција наставника. "Савремени наставник постаје не толико извор информација колико посредник између ученика и знања које они стичу из различитих извора. Тако да он добија улогу консултанта, организатора рада ученика и самообразовања. Наставник и даље поучава, али му је главни задатак да ученицима помогне да стекну вјештину самосталног учења које иде у правцу самообразовања" (²⁸Ђорђевић, Ј., 1986:37). Поготово је то потребно урадити у настави књижевности гдје се истраживачким усмјеравањем и примјеном нових модела побуђује стваралачко мишљење и жеља за афирмисањем на истраживачком послу.

Нове улоге наставника су да буду пријатељи ученика, човјек од повјерења, савјетник, увијек расположен да изазове унутрашњу мотивацију за учењем.

Процес увођења иновација зависи и од типа наставника као личности. У овом погледу значајне резултате постижу наставници који су живахни, подстицајни, комуникативни (екстравертни или отворени тип), док интравертни (затворени) тип наставника тешко прихвата новине јер се повлачи у неки свој унутрашњи живот и свијет.

Да би испунио основне активности своје функције, савремени наставник мора бити оспособљен за планирање и организовање васпитно-образовног процеса; за успостављање и одржавање благонаклоних односа са ученицима; за обављање функције консултанта и савјетника; руковођење колективом ученика као и за ефикасну сарадњу са другим наставницима, да се припрема за увођење иновативних модела у наставни процес када је год то могуће.

Из свега изложенога произилази да су наставници битан фактор за увођење промјена и иновација, а сви други чиниоци (материјално-финансијски, организациони, просторни и др.) долазе послје тога. То значи да основну пажњу треба усмјерити на

---

²⁸ Ђорђевић, Ј., Иновација у настави, Просвета, Београд, 1986, стр.37

наставнике, њихово опште и стручно образовање, континуирано усавршавање и новелирање њихових знања и умјећа па ће отпор бити мањи. Када увиде да припремање и рад по новим моделима и није тако тежак и компликован, да не тражи много улагања нестаће отпора и сваки наставник ће у свој наставни рад све више уводити новине. Ако наставник ради на такав начин он је савремен, ако је наставник савремен и настава коју изводи биће савремена.

6.3. АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА У ПРИМЈЕНИ ИНОВАТИВНИХ МОДЕЛА У ОБРАДИ БАЈКЕ

Улога ученика у савременој настави се у потпуности мијења. Увођењем иновативних модела настава је интересантнија, квалитетнија, маштовитија, модернија, која ствара младог човјека спремног да се ухвати у коштац са проблемима савременог друштва. У овој настави не постоји једносмјерна комуникација ученик-наставник, већ разне и слободне врсте комуникације као што су :

- ученик-наставник
- ученик-ученик
- ученик-одјелење
- наставник-одјелење

Тиме се ученици стављају на прво мјесто и води се рачуна о њиховим предзнањима, темпу и начину рада, потребама, жељама и интересовањима. Таква настава подстиче њихово стваралаштво, креативност, сарадњу, самосталност... Ученик све више учи увиђањем, рјешавањем проблема и креативно.

" Демократизујући наставу и васпитање, укидају се постепено разлике између ученика, даје се шанса сваком ученику да напредује према способностима и темпу рада. Ученик да почиње да схвата важност наставе и своју важност у тој настави, а то је веома битно за развијање слободне свестране личности" (²⁹Ђорђевић, Ј., 1986:46). За све то је потребно ученика мотивисати о чему говори и мр. Марко Стевановић који каже да се у " процесу примене иновација посебно питање се односи на могућност успјешне унутрашње мотивације ученика, јер је мотивисан ученик напрегнут и усмјерен ка успјешном, брзом и

---

²⁹ Ђорђевић, Ј., Иновација у настави, Просвета, Београд, 1986, стр.46

течном рјешавању неког проблема. Мотивисаност ученика за учење постиже се на разне начине: путем разноврсних наставних облика, поступака и метода рада, примјеном иновативних модела рада, путем радио ТВ емисија, филма, такмичења, изложбама" (³⁰Стевановић, М., 1982:14).

Увођењем иновативних модела у наставни процес сви ће ученици бити активни и радиће према својим способностима, што значи ће се смањити број наставних ситуација у којима слаби ученици лутају по задатку не знајући ни гдје да почну, ни гдје да заврше, а најбољи се досађују и гледају кроз прозор, док просјечни ученици раде. Све је подређено ученику који ради колико може. Радећи тако сви ученици ће са задовољством долазити у школу.

6.4. ЕГЗЕМПЛАРНА НАСТАВА У ОБРАДИ БАЈКЕ

Као организатор и усмјеривач наставног рада, као инструктор код примјене овог модула у обради бајке, наставник књижевности се налази у веома сложеној и одговорниј улози, која је по много чему деликатнија од улоге ученика.

За интерпретацију бајке и наставник и ученици треба да се солидно припреме. Да би час обраде у потпуности успио наставник треба да одреди сличне бајке које се могу обрађивати на исти начин. Када се уоче такве бајке, прелази се на другу етапу у којој наставник обрађује једну бајку уз примјену читанке и осталих активности извора знања и прикладних методичких поступака. Све је то прожето сталним провјеравањем да би се ученици припремили за трећу етапу у којој самостално обрађује аналогне садржаје. Рађен по узору (како је радио наставник) добијено у претходној етапи наставе, ученици ће обрађивати другу бајку оним редослиједом којим је то радио наставник. Ученици се на тај начин осамостаљивају у учењу, уче се како се учи, и развијају своју радну културу. Када се обрађује бајка примјеном модела егземпларне наставе, треба се радити блок час.

---

³⁰ Стевановић, М., Иновације у наставној пракси, Просветни преглед, Београд, 1982, стр.14

6.4.1. Организација часа методичке обраде бајке примјеном модела егземпларне наставе

Организација часа методичке обраде бајке примјеном модела егземпларне наставе могао би изгледати на сљедећи начин :

1.корак: Фронтално увођење ученика у радионичку активности

Овдје упознајемо ученике са новим начином рада. Разговарамо о бајци уопше. Шта је то бајке? Шта је исто у свим бајкама? Шта у бајкама обично побјеђује?

2.корак: Наставникова обрада егземпларног садржаја

3:корак: Формирање група и подјела задатака за самосталан рад по групама. Свака група ради на свом задатку. Нпр, формирано је шест група.

ПРВА ГРУПА одређује цјелине из којих је састављена бајка и даје им наслове.

ДРУГА ГРУПА проналази све што је измишљено у бајци.

ТРЕЋА ГРУПА проналази у тексту ликове – носиоци зла.

ЧЕТВРТА ГРУПА објашњава како главни лик испољава своју довитљивост, храброст, поштење.

ПЕТА ГРУПА објашњава како је завршена борба између добра и зла у овој бајци.

ШЕСТА ГРУПА наводи поруке бајке (што више то боље).

4. корак: Самостално учење оналогних садржаја

5. корак: Извјештавање група.

Наставник извјештај група укратко пише на табли. Ученици то исто могу урадити по аналогiji записа егземпларног садржаја.

6. корак: Непосредно (летимично) понављање градива

7. корак: Наредни задаци

Може се нпр. Тражити од ученика да код куће упореде бајку коју је обрађивао наставник са бајком коју су они обрађивали. Шта је исто (слично) у те двије бајке, а шта је различито?

Још једном да поновимо да је обраду бајке помоћу модела егземпларне наставе потребно радити блок час, да би ученици доживјели и открили љепоте бајке, смислене и хумане поруке, да објасне њену естетску идејну функцију. Бајка припрема ученике за практичну примјену знања стеченог у процесу наставе матерњег језика и књижевности.

Њен циљ је да ученику приближи најчистији облик људских осјећања: патриотизам и хуманизам и пружа му сазнање, оплемењује дух, изоштрава књижевноумјетнички укус и развија љубав према књизи.

6.5. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ

Прва фаза у припреми егземпларне наставе је селекција садржаја. Темељно се проучава наставни програм за одговарајући предмет. „Уочавају се садржаји који припадају истом тематском кругу и они који имају исте битне карактеристике. Послије се, из масе сличног, издвоји оно што је репрезентативно, егземпларно. При томе се треба имати у виду да су то „носећи“ садржаји, они који су окосница у одређеном тематском кругу“⁽³¹⁾ Вилотијевић, М., 2000:304). Приликом избора таквих садржаја наставник себи треба да поставља питање да ли му одабране теме могу послужити за узорну обраду која ће бити модел ученицима. На крају ове фазе наставник треба да има оред собом двије групе садржаја-егземпларних којих треба да је мање и аналогне(сличне) који требају да чине већу групу.

Друга фаза у реализацији ове наставе је обрада егземпларног садржаја. Она је суштински значајна за цио концепт. Тај садржај мора бити обрађен на највишем дидактичко-методичком нивоу. Наставник увијек треба имати на уму да је његова обрада каснији модел по којем ће радити ученици. Уколико у моделу има слабости оне ће се јавити чим ученици буду самостално обрађивали нове садржаје. Ако је наставник одлично обрадио егземпларни садржај ученици ће бити способни да самостално наставе рад. Дакле, припрема за егземпларну припрему мора бити веома студиозна, час се мора добро

---

³¹ Вилотијевић, М., Дидактика 1, Београд, 2000, стр.304

артикулисати, морају се одабрати најадекватније методе и поступци. Циљ је остварен ако су ученици усвојили наставников модел обраде егземпларног садржаја (приступ теми, методе, сагледавање битног, закључак).

Трећа фаза је самосталан рад ученика који обрађују аналогне садржаје по узору на наставников рад. „Наставникова обрада је носећа конструкција у коју ученици умећу своје“грађевинске елементе“(³²Вилотијевић, М.,2000:305). Ученицима се може дати исти задатак за самосталан рад, а могуће је и одјелење подијелити у неколико група и свакој дати други задатак.

У четвртој фази се обнављају и систематизују сви садржаји, и егземпларни и аналогни (које су по наставниковом моделу обрадили ученици). Циљ је да стечено знање буде логично повезано, да ученици поједине садржаје схвате као дио шире тематске цјелине, да се изграђује систем знања. Ова фаза, у коју спада и провјеравање, омогућава и наставнику и ученицима да оцијене квалитет самосталниг рада, да утврде гдје су биле слабости и да их исправе.

Два су основна задатка егземпларне наставе:

а)“да, на завидном дидактичко-методичком нивоу, омогући потпуну обраду садржаја предвиђених наставним програмом и

б) да оспособљава ученике за самостално стицање знања“(³³Вилотијевић, М., 2000:305).

Овај други задатак подразумијева да ученици себи поставе циљ, да предузму све радње неопходне за реализацију и најзад да провјере да ли су, и колико у томе успјели.

Егземпларна настава треба да им помогне да науче како да уче, да их упуте како се служи уџбеником.

---

³² Вилотијевић, М., Дидактика 1, Београд,2000, стр.305

³³ Вилотијевић, М., Дидактика 1, Београд, 2000, стр.305

ЗАКЉУЧЦИ

Савремена дидактика и методика наставе српског језика и књижевности је у сталној потрази за новим, бољим, ефикаснијим и разноврснијим иновативним моделима наставе, како би она била интересантнија, угоднија и приступачнија ученицима који се разликују по својим могућностима, потребама и темпу рада.

На основу студиозног проучавања доступне дидактичке литературе, те проучавање бројних методичких уџбеника о организацији савремене наставе српског језика и књижевности (у оквиру теме егземпларна настава у обради бајке у разредној настави) дошли смо до закључка да се настава српског језика и књижевности може учинити квалитетнијом, занимљивијом и угоднијом увођењем егземпларне наставе, а тако и других иновативних модела у наставну праксу. У претходним поглављима, овог рада, указали смо на потребу и могућности примјене егземпларне наставе као иновативног модела наставног рада у обради бајке.

Народна бајка настала у давним временима дјетињства људског рода, представља својеврсну духовну творевину која привлачи ученике и виших и нижих разреда основне школе. Она пружа поглед на свијет примитивног човјека, његово схватање природних и друштвених појава. Ситуација човјека у свијету, ограниченост његових моћи и жеља за превазилажењем скучених оквира тегабне свакидашњице нагони га да излаз потражи у машти, у фантазији, у напуштању реалног свијета. Ученици се у својој машти поистовјећују са ликовима из бајке и заједно са њима путује кроз зачарану шуму, на крај свијета, у зачарани дворца помажући им да савладају разне препреке у виду вјештица, вила, аждаја, цинова, вукодлака, сабласти и наказа, неизбјежне противнике главног јунака на његовом путу остваривања племенитог циља. Након приземног и једноставног почетка бајка се отискује у фантастична збивања, али ма колико била велика скретања процес приче се не губи.

Повевши дијете на пут у чудесан свијет, бајка га на крају враћа у стварност, на крајње умирујући начин. Бајка се оконча тиме што се јунак враћа, или бива враћен у реални свијет, много способнији да савлада проблеме у животу. Бајке подстичу дјечију машту какву само дјеца могу имати. У њој је дошла до изражаја вјековна борба човјека с

природом и њеним силама, као и дубока вјера у коначну побједу и бољи и праведнији живот. У бајци нема друштвених, социјалних и економских разлика између ликова (обично краљевић жени сироту дјевојку), а то привлачи дјецу јер она не знају разлике међу људима, за многа ограничења која људима живот поставља. Њен циљ је да ученику приближи најчистије облике људских осјећања: патриотизам и хуманизам, пружа му сазнања, оплемењује дух, изоштрава књижевноумјетнички укус и развија љубав према књизи. У бајци дјеца налазе подстицај да постану духовно богатија и хуманија. Из ње црпе снагу за савладавање препрека на које наилазе у свакодневном животу.

Ако желимо успјешну и квалитетну наставу српског језика и књижевности морамо је учинити интересантнијом. Све што је необично, ново и загонетно повећава пажњу и мотивацију ученика. Сваки ће ученик моћи да дође до изражаја и радиће колико може, а то је у свему најбитније. Сви савремени модели примијењени у обради бајке уносе динамику у наставни рад, па тако и егземплярна настава. Ученик постаје субјект, ради самостално на усвајању нових садржаја, изводи закључке, сарађује и комуницира. Тако стечено знање је трајније од знања стеченог у традиционалној настави.

Обрадили смо егземплярну наставу као иновативни модел који је један од најприкладнијих у креативној обради бајке. Придржавајући се дидактичких одредница и методичких специфичности сваког наведеног иновативног модела, методички смо разрадили етапе припремања, извођења и вредновања сваког од њих у обради бајке.

Из свега наведеног можемо извести следеће закључке:

◀ Бајка има веома важну васпитну улогу у животу сваког појединца. Како каже Хердер: „Детету коме никад нису причане бајке остаје у нарави једно поље које се у каснијим годинама више не може обрадити.“ Оптимистична порука бајке изазива у дјечјем свијету снажан емоционални учинак. Она учи дијете да препозна негативне особине код неких људи (лукавство, похлепа, пакост, подмуклост,...) јер од таквих људи ни оно неће бити заштићено. На крају бајке побјеђује добро што код ученика развија убојеће да ће добро увијек побиједити ако се људи за њега предано залажу, да срећу не треба чекати већ се за њу треба борити. Нема препрека које људски ум не може савладати.

◀ Егземплярна настава се у обради бајке може веома успјешно примјењивати. Примјеном егземплярне наставе у обради бајке у нижим разредима основне школе ученици се осамостаљују у раду. Они на основу показаних узорака самостално обрађују наставни садржај. Тај узорак им даје наставник. Битно је за узорак одабрати репрезентативну бајку, те обрадити је тако да ученици схвате поступак. Примјеном егземплярне наставе

покушавају се ријешити супротности између преобилног наставног програма и захтјева о неповећању временске оптерећености ученика. У овој настави долази до изражаја ученик који је цијело вријеме активан.

◀ Егземпларна настава омогућава ученицима интерактивно учење, развија код њих стваралачки рад, мишљење, истраживање, договарање, закључивање, а самим тим и настава је ефикаснија и квалитетнија. Ова настава даје најбоље резултате у комбинацији са другим иновативним моделима.

◀ Савремена настава треба припремити ученике за улоге истраживача, подстицати и развијати интересовања и потребе за стваралаштво, усмјерити их да више и интензивније користе своје мисаоне снаге и способности, развијати им љубав према књизи. Све се то остварује увођењем иновативних модела у наставу па тако и наставу српског језика и књижевности. Они се, са мало више труда, могу увести и у ниже разреде основне школе. Доказано је да дјеца највише воле читати бајке и разговарати о њима. Са сигурношћу се може тврдити да када се на часовима обраде бајке уведе одређени иновативни модел, као у овом случају егземпларна настава да ће тај час и обрада на такав начин бити још интересантнија и занимљивија. Машта ће се разбуктати до неслућених висина.

◀ Из свега изложенога произилази да су наставници битан фактор за увођење промјена и иновација, а сви други чиниоци (материјално-финансијски, организациони, просторни и др.) долазе послје тога. То значи да основну пажњу треба усмјерити на наставнике, њихово опште и стручно образовање, континуирано усавршавање и новелирање њихових знања и умјећа па ће отпор бити мањи. Када увиде да припремање и рад по новим моделима и није тако тежак и компликован, да не тражи много улагања несташе отпора и сваки наставник ће у свој наставни рад све више уводити новине. Ако наставник ради на такав начин он је савремен, ако је наставник савремен и настава коју изводи биће савремена.

◀ У разматрању егземпларне наставе у обради бајке у нижим разредима настојали смо нагласити њене предности и недостатке. Успјешан наставник ће је употријевити кад процијени да је то потребно. Већ смо нагласили да је егземпларну наставу најбоље комбиновати са другим иновативним моделима. Измјеном свих иновативних модела код

обrade бајке у разредној настави постићемо да настава српског језика и књижевности буде динамична, да ученик буде субјект па позитиван резултат неће износити. То може наставник који има солидно стручно образовање, који је креативан и који воли дјецу и свој позив.

◀Приложили смо припрему за наведени иновативни модел у обради бајке. То је, у ствари, примјер интерпретације бајке у нижим разредима основне школе.. Жеља нам је да примјер послужи учитељима као инструктивни модел.

Надамо се да овај рад може, макар мало, помоћи учитељима у њиховом одлучивању за увођење иновативних модела у наставни процес. Покушали смо доказати потребе увођења иновативних модела у обради бајке, који у први план стављају ученика, његове жеље и могућности. Младост не трпи никакву скученост, супротност и посматрање догађаја из "запећка". Треба му слобода мисли, одлучивање, доказивање... То се може постићи увођењем иновативних модела у наставу.

Остало ћемо препустити даљим истраживањима, која су неопходна у овој значајној педагошкој области.

ПРИЛОГ:

ОБРАДА БАЈКЕ ПРИМЈЕНОМ МОДЕЛА ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ

Слика бр.1

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ : Српски језик

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА : Обрада бајке "Чардак ни на небу ни на земљи" , Народна приповјетка , (IV разред)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ НАСТАВНОГ РАДА : мотивисање ученика за рад у групама, подстицање и развијање међусобне сарадње, уочавања, договарања и закључивања, максимална активност свих ученика у групи у разумијевању прочитане бајке, заједничко уочавање главних карактеристика ликова, с посебним освртом на главни лик који је носилац порук, подстицање интеракције у групи и између група

ОРГАНИЗАЦИЈА И СТРУКТУРА ЕДУКАТИВНЕ РАДИОНИЧКЕ АКТИВНОСТИ

1. Корак: Фронтално увођење ученика у радионичку активност

41

Разговор о бајкама које су ученици читали или које су чули од неког. Наставник ће ученика подстицати питањима да причају.

-Које сте бајке читали?

-Ко их је написао?

-На крају многих бајки стоји да је то народна приповјетка. Оговорите зашто је то народна приповјетка?

-Како знамо да је нека прича бајка?

Данас ћете на интересантнији начин, него што сте до сада радили покушати самостално (без наставника) у групи обрађивати бајку која се зове " Чардан ни на небу ни на земљи" назив бајке се пише на табли.

2. Корак : наставникова обрада егземпларног садржаја

Наставник, прво, изражајно прочита бајку. Затим саопшти ученицима да се бајка састоји из цјелина којима су повезане. Поред сваке нове цјелине се у читанци налази и њен број. Како видите у читанци ова бајка има осам цјелина које су повезане. Ја ћу обрадити прву цјелину на нови начин, а ви ћете остале сами у групи.

Наставник почиње обраду прве цјелине одговарајући на питања које је прије часа написао на табли. Питања гласе :

37. Дајте наслов првој цјелини!

38. Објасни значење реченице : "Цар је кћер чувао као очи у глави".

39. Шта је стварно, а шта нестварно у првој цјелини?

40. Напишите поруку прве цјелине!

41. Како се зове бајка и ко је написао?

42. Нацртајте један догађај из прве цјелине.

Наставник одговара на питања укључујући и ученике. Одговоре укратко биљежи на табли крај питања. Одговори гласе :

- Змајева крађа

- Чардак ни на небу ни на земљи, народна приповјетка

- Она означава безграничну њубав ова према кћери

- Стварно : цар, три сина, кћер, шетња, потрага
Нестварно: змај, змајева крађа
- Љубав према сестри је јача од страха према змају.
- Догађај из бајке наставника доноси нацртан на папиру и лијепи га поред шестог питања

На крају наставникове обраде егземпларног садржаја (прве цјелине) заједно ученици и наставник понављају поступак рада и одговоре. Наставник ученицима наглашава да бајка има више порука у којим се крије васпитна вриједност бајке.

3. Корак: Формирање група и подјела задатака за самосталан рад по групама

Групе су хетерогене по саставу и унапријед распоређене тако да наставник у овом дијелу само даје наставне листиће са истраживачким питањима.

Прва група радиће 2 и 3 цјелину.

Друга група радиће 4 цјелину

Трећа група радиће 5 цјелину

Четврта група радиће 6 и 7 цјелину

Пета група радиће 8 цјелину.

4. Корак : Самостална обрада аналогних садржаја

Прва група има цљедећа питања:

27. Дај наслове другој и трећој цјелини!
28. Како се најмлађи брат попео на чардак?
29. Које особине можемо приписати млађем брату?
30. Шта је стварно, а шта нестварно у другој и трећој цјелини?
31. Која је порука друге и треће цјелине?
32. Нацртај чардак ни на Земљи ни на небу!

Друга група- четврта цјелина

Питања:

33. Дајте наслов четвртој цјелини!

34. Овдје се већ може видјети главни лик. Ко је он и по чему то закључујете?
35. Којом реченицом се змај обраћа дјевојци? Препишите је и покушајте то да објасните.
36. Шта је стварно, а шта нестварно у четвртој цјелини?
37. Која је порука четврте цјелине?
38. Нацртајте један догађај из ове цјелине!

Трећа група – пета цјелина

Питања:

39. Дајте наслов петој цјелини!
- 40.. Опишите шта су брат и сестра видјели у собама чудног чудака?
41. Како су се браћа осјећала када су видјели мртвог змаја?
42. Шта је стварно, а шта нестварно у петој цјелини?
43. Која је порука пете цјелине?
44. Нацртај један догађај из ове цјелине!

Четврта група- шеста и седма цјелина

Питања:

61. Дајте називе за шесту и седму цјелину!
62. Зашто су старија браћа пресјекла опуту најмлађем брату? Какви су њихови односи?
63. Наведите особине старије браће!
64. Шта је стварно, а шта нестварно у овим цјелинама?
65. Која је порука шесте и седме цјелине?
66. Нацртајте један догађај везан за ове цјелине!

ПЕТА ГРУПА- осма цјелина

Питања:

67. Дајте назив посљедњој цјелини?
68. Како се најмлађи брат осветио?

69. Старија браћа су била лакома и превртљива и због тих мана су кажњена. Да ли је цар престрога казнио своје синове?

70. Шта је стварно, а шта нестварно у овој цјелини?

71. Која је основна порука ове бајке?

72. Нацртај свадбу најблаћег царевића и дјевојке!

Наставник цијело вријеме прати рад група и помаже оним групама које се обрате за помоћ.

5. Корак: Извјештавање група

Извјештавање група ће ићи оним редом како су поредане цјелине у читанци да би се повезале. Преставник прве групе извјештава шта су написали, односно чита одговоре на постављена питања. Наставник све то укратко биљежи на табли. На крају један ученик из прве групе чије су слике поред шестог питања. Остале групе извјештавају на исти начин и на крају лијепе слике. Тако ћемо на табли добити ову бајку испричану у сликама.

6. Корак : Летимично понављање градива и оцјењивање најактивнијих ученика

На основу слика залијепљених на табли ученик који је одбровољац прочита бајку, понављајући на крају њену поруку и њено значење у стварном животу. Ученици сами предлажу најактивније ученике за оцјењивање.

7. Корак : Наредни задаци (домаћи рад)

У бајци се говори о односу добара и зла. Како је представљено добро, а како зло? Колико у овој бајци побјеђује добро?

ЛИТЕРАТУРА

1. Бетелхајм, Б., Значење бајки, Просвета, Београд, 1977.
2. Цвијић, М., Савремена интерпретација књижевног дјела у настави, Педагошко-књижевни збор, Загреб, 1979.
3. Ђаковић, П., Милатовић, В., Савић, Б., Читанка за други разред основне школе, Српско Сарајево, 2003.
4. Ђаковић, П., Милатовић, В., Савић, Б., Читанка за трећи разред основне школе, Српско Сарајево, 2003.
5. Ђорђевић, Ј., Иновација у настави, Просвета, Београд, 1986.
6. Група аутора, Педагошко-психолошке и дидактичко-методичке основеваспитно-образовног рада, Бања Лука, 1999.
7. Лекић, Ђ., Методика разредне наставе, Београд, 1993.
8. Милијевић, С. Иновирање наставе природе и друштва, Бања Лука, 1999.
9. Милијевић, С., Интерактивно учење у егземпларној или парадигматској настави у: Интерактивно учење, Бања Лука, 1999.
10. Поткоњак, Н. И Шимлеша, П., Педагошка енциклопедија I и II, Београд, 1989.
11. Росандић, Д., Књижевност у основној школи, Загреб, 1976.
12. Савић, Б., Милатовић, В., Ђаковић, П., Читанка за четврти разред основне школе, Српско Сарајево, 2003.
13. Савић, Б., Милатовић, В., Ђаковић, П., Читанка за пети разред основне школе, Српско Сарајево, 2003.
14. Савић, Д., Стилска анализа бајке Чардак ни на небу ни на земљи, Наша школа, бр.1-2, Сарајево, 1983.
15. Стевановић, М., Иновације у наставној пракси, Просветни преглед, Београд 1982.
16. Сузић, Н., Како мотивисати ученике, Српско Сарајево, 1998.
17. Вилотијевић, М., Дидактика 1, Београд, 2000.,.